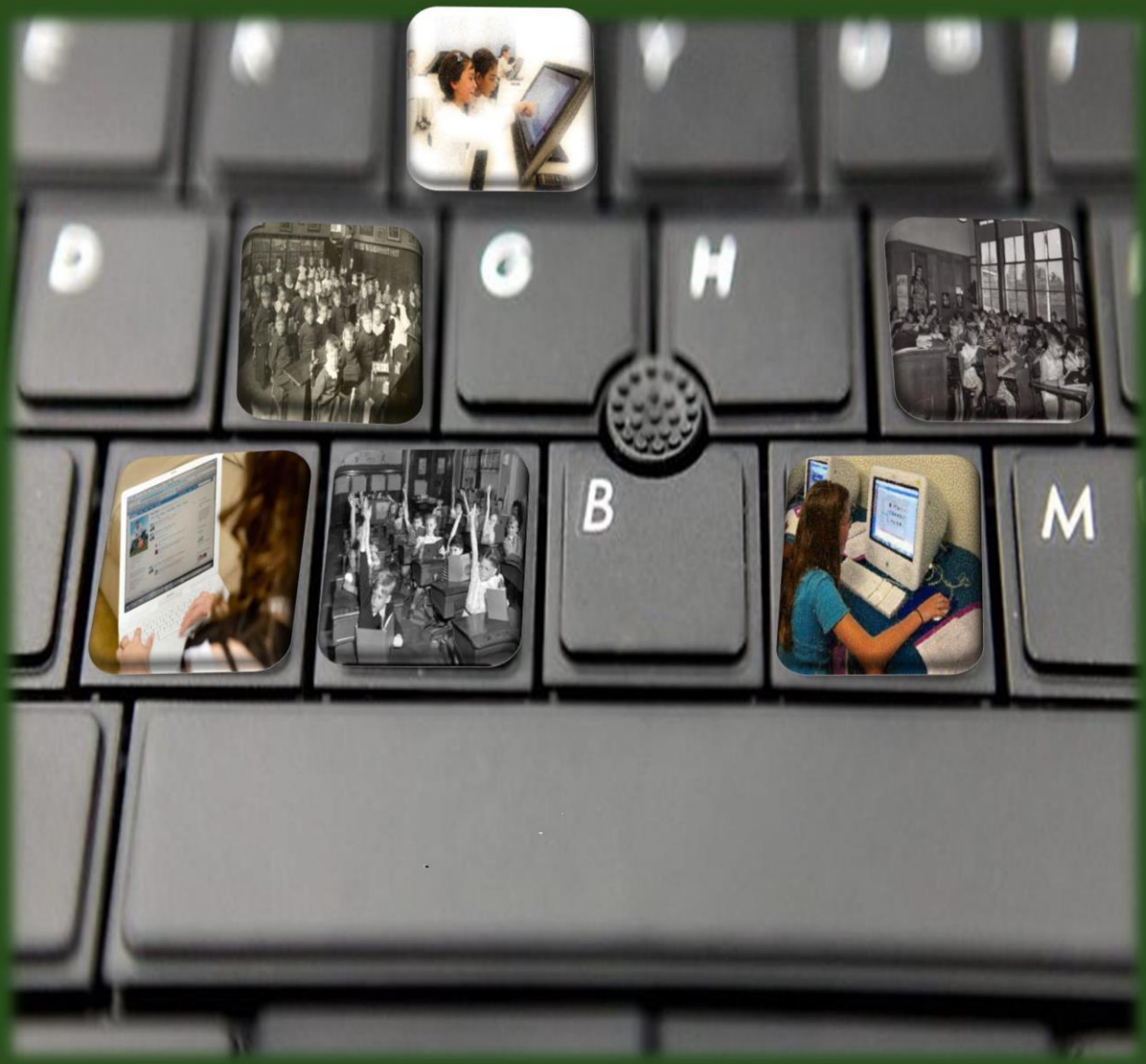
ОПШТИНА ШТИП
КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ШТИП

СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ
- СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ-

Штип, 2017

ОПШТИНА ШТИП

КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП

ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ

-состојби, предизвици и перспективи-

2017, Штип

MUNICIPALITY OF STIP

COMMITTEE ON EDUCATION, COUNCIL OF THE MUNICIPALITY OF STIP

FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

CONTEMPORARY EDUCATION - CONDITIONS, CHALLENGES AND PERSPECTIVES -

2017, STIP

Издава
Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

За издавачот
Блажо Боев

Организационен одбор
Снежана Мирасчиева–**претседател**
Членови
Соња Петровска, Емилија Петрова Ѓорѓева, Никола Смилков, Снежана Јованова Митковска, Даниела Коцева, Весна Ничева, Елена Ташкова, Јовче Арсов, Соња Николовска, Атанас Крстовски, Цветанка Красиќ, Снежана Санева, Илија Митров, Трајан Коцев, Јордан Митков, Данче Николовска Вратеовска, Димитар Љуботенски, Зоран Костовски, Вања Џамбазова Николовска, Јане Миланов, Ирена Китанова, Верица Јосимовска, Оливер Цацков

главен и одговорен уредник
Снежана Мирасчиева

уредник
Соња Петровска

уредувачки одбор
Снежана Мирасчиева (Македонија), Димитар Димитров (Бугарија), Младен Вилотијевиќ (Србија), Нина Биједиќ (Босна и Херцеговина), Лилјана Тодорова (Бугарија), Татјана Атанасова Пачемска (Македонија), Кристинка Селаковиќ (Србија), Јосип Милат (Хрватска), Емилија Петрова Ѓорѓева (Македонија), Трајан Попкочев (Бугарија), Крстивоје Шпијуновиќ (Србија)

лектура на македонски јазик
Весна Ристова

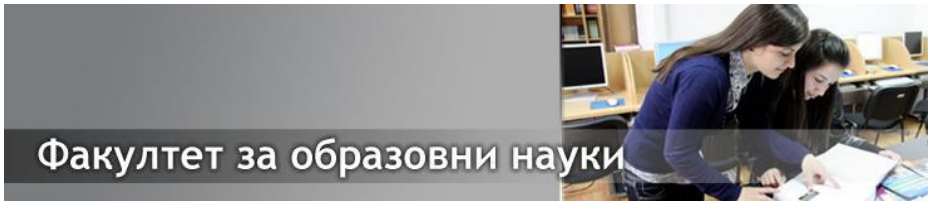
лектура на англиски јазик
Снежана Кирова

дизајн на корица
Никола Смилков

техничка поддршка
Даниела Коцева, Верица Јосимовска

Тираж 100
Печати
Фотомакпринт, Штип

ISBN: 978-608-244-472-7

СОБРАНИЕ НА ОПШТИНА ШТИП, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ПЕТТА НАУЧНО - СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА СО МЕЃУНАРОДЕН КАРАКТЕР НА ТЕМА:
СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ
- СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ-

17 мај Голема сала Собрание на Општина Штип

СОДРЖИНА

Предговор.....10

Марина Гацова, Вишна Гацова Тимовска, Габриела Димова
ЗДРАВСТВЕНО ВОСПИТУВАЊЕ И ЗДРАВСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ 11

Снежана Мирасчиева, Татјана Хосл
ЗА НЕКОИ ЕЛЕМЕНТИ ВО КОНЦЕПТИТЕ НА МАКЕДОНСКИОТ СИСТЕМ НА ПРЕДУЧИЛИШНО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ И ВАЛДОРФ ГРАДИНКИТЕ ВО ГЕРМАНИЈА .....16.

Елизабета Симоновска
МЕСТОТО НА ВОСПИТУВАЧОТ ДЕНЕС 22

Маја Белташева
ЕДНО СОНЦЕ ЗА СИТЕ 24

Ксенија Маказлиева Трајчева
ПЕЧАТОТ ЗА ДЕЦА ВО СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ...29

Деспина Сивевска
ЗДРАВСТВЕНО ВОСПИТАНИЕ ВО ПРЕДУЧИЛИШНАТА УСТАНОВА 38

Снежана Јованова-Митковска
ИГРАТА ВО ФУНКЦИЈА НА РАЗВОЈ НА ПОЧЕТНИ МАТЕМАТИЧКИ ПОИМИ 46

Емилија Бошковска, Даниела Тасевска, Снежана Мирасчиева
МОТИВИРАЊЕ НА НАСТАВНИЦИТЕ (ПЕДАГОШКИТЕ СПЕЦИЈАЛИСТИ).....55

Славица Танева Анева
КАКО ДА СЕ БИДЕ НАСТАВНИК ПО „МЕРКА“ НА УЧЕНИЦИТЕ? 60

Нада Арсова, Весна Ничева
ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА НАСТАВНИКОТ- КЛУЧ ЗА КВАЛИТЕТНА НАСТАВА 68

Наталија Панова
ОБРАЗОВНАТА ПОЛИТИКА КАКО ДЕЛ ОД СОЦИЈАЛНАТА ПОЛИТИКА.77

Жаклина Ѓорѓиоска, Лилјана Макаријоска
МЕТОДИ ЗА ЗБОГАТУВАЊЕ НА РЕЧНИКОТ И ЈАЗИЧНИОТ ИЗРАЗ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ 83

Јованка Денкова
ХУМОРОТ ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА ПРЕКУ СЛИКА НА ЕДНО ДЕТСТВО 91

Биљана Иванова, Снежана Кирова, Драгана Кузмановска
МУЛТИМЕДИУМИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ.....96

Маријана Димитрова
АСПЕКТ НА ПИШУВАЊЕТО КАКО ЈАЗИЧНА ПРОДУКТИВНА ВЕШТИНА НА ЧАСОВИТЕ ПО АНГЛИСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК.....100

Marijana Dimitrova, Kristine Whitnable
AN APPROACH IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE THROUGH FAIRYTALES 104

Ленче Насев
ТЕХНОЛОГИЈАТА ВО МУЗИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....108

Светлана Божиновска
ИНОВАТИВНОСТ ВО УЧЕЊЕТО ПО ПРЕДМЕТОТ БИОЛОГИЈА ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....112

Валентина Петрушева
КОЛКУ ОЦЕНУВАЊЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ Е ПОТРЕБНО И КАКО ТОА ВЛИЈАЕ ВРЗ РАЗВОЈОТ НА НИВНИТЕ ПОТЕНЦИЈАЛИ И КРЕАТИВНИ ИНТЕРЕСИ И ПОТРЕБИ 121

Веска Влахова
МОТИВАЦИЈАТА И УЧЕЊЕТО.....125

Данче Николовска Вратеовска
(НЕ)НАУЧЕНОТО ЗА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА, ФИНАСИСКАТА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА И (МИКРО И МАКРО) ЕКОНОМСКИТЕ ДИСКРЕПАНЦИ.....130

Јадранка Јовева
АСИСТИВНА ТЕХНОЛОГИЈА ЗА ДЕЦА СО ПОТЕШКОТИИ ВО ВИДОТ..134

Киро Јорданов
УЧЕНИЦИ СО ЕПИЛЕПСИЈА ВО ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ.....140

Данче Николовска Вратеовска
ИНВЕСТИРАЊЕТО И МЕРЕЊЕТО НА ЕКОНОМИИТЕ БАЗИРАНИ НА ЗНАЕЊЕ150

Снежана Јованова-Митковска
АКАДЕМСКО ПИШУВАЊЕ-ПОТРЕБА И ПРЕДИЗВИК 157

Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Ирена Китанова
ОБРАЗОВАНИЕТО НА РОМИТЕ И НЕГОВИТЕ СЛАБОСТИ.....164

Оливер Цацков
ПОЗИТИВНАТА ПЕДАГОШКА КОМУНИКАЦИЈА НА НАСТАВНИКОТ ПО ИСТОРИЈА - ЗНАЕЊАТА СЕ КОРИСНИ И ТРАЈНИ.....170

Верица Јосимовска
СТРУЧНОТО УСОВРШУВАЊЕ НА НАСТАВНИКОТ ПО ИСТОРИЈА.....176

Киро Јорданов
НАДАРЕНИТЕ УЧЕНИЦИ ВО ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ 180

Марина Стојанова
НАСТАВНИ СРЕДСТВА ВО НАСТАВАТА ПО МАТЕМАТИКА..... 190

Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Даниела Коцева, Ирена Китанова
ФАКТОРИ НА УСПЕШНА КОМУНИКАЦИЈА НА МЕНАЏЕРОТ ВО УЧИЛИШТЕТО 197

Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Ирена Китанова, Даниела Коцева
ПРИОРИТЕТИ НА СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ ОД ВОСПИТЕН АСПЕКТ..... 205

Ирена Китанова, Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Даниела Коцева
АКТИВНО СЛУШАЊЕ ВО НАСТАВАТА И ПОУЧУВАЊЕТО 208

Емилија Попова, Данче.Николовска.Вратеовска, Слаѓана Костадиновска ЕВРОПСКИТЕ ИНВЕСТИЦИСКИ ФОНДОВИ КАКО ИНСТРУМЕНТ ЗА ХАРМОНИЗИРАН ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ВО ЕВРОПА: ОСПОСОБУВАЊЕ НА ЗЕМЈИТЕ КАНДИДАТКИ СО ИПА.. 212

Данче Николовска Вратеовска
НАУЧНОТО СПОЗНАНИЕ ЗА ФИНАНСИСКАТА РАЗВИЕНОСТ И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ 216

Предговор

Пред нас е петтата публикација во издание на Факултет за образовни науки под наслов „Современото воспитание и образование –состојби, предизвици и перспективи“. Станува збор за колекција на трудови кои беа презентирани на истоимената конференција која се одржа на 17 мај 2017 година во организација на Општина Штип, а во соработка со Факултетот за образовни науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ Штип по повод 24 Мај - Св. Кирил и Методиј - денот на сесловенските просветители кој го чествуваат просветните работници. Научно-стручниот карактер на конференцијата овозможи не само размена на искуства и анализа на состојбата во воспитанието и образованието на сите нивоа, туку и трасирање на патот кон иднината на воспитно-образовниот систем во целост како еден од основните темели на развојот на заедницата.

Публикацијата под наслов „Современото воспитание и образование – состојби, предизвици и перспективи“ е продукт на размислувањата, искуствата, иницијативите и предлозите, теориски и емпириски сознанија кои беа презентирани на самата конференција.

Содржински текстовите во публикацијата третираат прашања од различни аспекти на воспитанието и образованието, во сферата на наставата, наставникот, ученикот, наставните средства, целите и содржините во воспитно-образовниот процес, прашања кои се актуелни и значајни, предизвици и потреби, идеи и искуства, на сите образовни нивоа, од предучилишно, преку основно и средно до високообразовните институции.

Оваа публикација не ја исцрпува целата проблематика која е предмет на интерес на конференцијата, со оглед на сложеноста на феноменот воспитание и образование како и комплексноста на воспитно-образовниот систем. Сложената природа на проблемот како и неговата условеност од општественото опкружување, науката, техничко-технолошкиот развој, индивидуата отвора нови полиња за дискусија, идеи за развивање, нови практики со една единствена цел, унапредување на воспитно-образовниот процес, заради зголемување на квалитетот на самиот процес и на знаењето како негов продукт.

Ова останува да сведочи за еден настан, една состојба, во одредено време како четиво за генерациите што идат.

Штип, декември, 2017 *Од уредниците*

УДК 330.341:005.94
прегледен труд

ИНВЕСТИРАЊЕТО И МЕРЕЊЕТО НА ЕКОНОМИИТЕ БАЗИРАНИ НА ЗНАЕЊЕ

Данче Николовска Вратеовска[1], Дарко Јаковлески[2], Слаѓана Костадиновска[3]
[1]Министерство за финансии, Управа за јавни приходи; Совет на о. Штип,
[2]Министерство за финансии, Управа за јавни приходи, [3]Министерство за финансии, Управа за јавни приходи

Апстракт

За разлика од традиционалното перцепирање на економијата, како наука за правилна алокација на ретките и ограничени ресурси, новата економија базирана на знаење се фокусира на знаењето и на изобилството на информации и идеи, коишто заеднички се користат и се кумулираат и за кои е потребен определен иницијален квантум на знаење, со цел селективно и наменски да се употребуваат. Основен двигател на растот во економијата базирана на знаење е знаењето, а истото претставува сублимат од севкупните технолошки и научни сознанија. Овој труд, преку користење на историската компаративна анализа, индуктивниот и дедуктивниот метод, моделот на анализа на трендот, има за цел: да ја анализира структурата и висината на основните индекси за мерење на создавањето и користењето на знаењето; како и инвестициите на различните економии во капитал базирани на знаење; при што, на крајот прави фокус на состојбата во Р. Македонија.

Клучни зборови: економија, знаење, информации, идеи, технолошки и научни сознанија.

INVESTING IN AND MEASURING KNOWLEDGE-BASED ECONOMIES

Danche Nikolovska Vrateovska[1], Darko Jakovleski[2], Slagjana Kostadinovska[3]
[1]Ministry of finance - Public Revenue Office, Municipal Council – Shtip, [2] Ministry of finance - Public Revenue Office, [3]Ministry of finance - Public Revenue Office

Abstract

Unlike the traditional perception of economy as the science of proper allocation of scarce and limited resources, the new knowledge-based economy focuses on knowledge and abundance of information and ideas that are jointly used and accumulated, and which require a certain initial quantum of knowledge in order to be selectively and purposefully used. The basic engine of growth in knowledge-based economy is knowledge, and it summarizes the overall technological and scientific knowledge. Through the use of comparative historical analysis, inductive and deductive method, and the model of trend analysis this paper aims: to analyze the structure and amount of basic indices for measuring generating and using of knowledge, and investments of various economies in capital based on knowledge; wherein it focuses on the situation in the Republic of Macedonia.

Key words: economy, knowledge, information, ideas, technology and scientific knowledge.

Вовед

Знаењето во 21 век стана најсилна компаративна предност на секоја растечка економија. Економскиот раст базиран на знаење опфаќа широк спектар кој вклучува: вештини на вработените, менаџмент, know-how, бази на податоци, дизајн, бренд и различни форми на интелектуална сопственост. Токму затоа Светската банка во изминатиот половина век го

таргетира знаењето како нераздвоив дел од својата мисија. Банката е во интеракција со своите клиенти и преку најразлични партнерства, користење на експериза и технолигии, создава нови пристапи за справување со развојните предизвици во функција на постигнување на нивните економски и социјални цели и намалувањето на сиромаштијата.

Табела бр. 1: Глобалните расходи за основните производи на знаењето од 2002 до 2010 година

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
знаење за клиенти	**214146**	**255352**	**264121**	**297914**	**301349**	**306979**	**343472**	**384486**	**444448**
економија и сектор работа	110832	142771	142771	163464	163068	157724	162753	169622	183596
техничка подршка	56286	56817	50256	62773	81200	93362	125627	156409	195081
процена на влијание	0	0	0	0	1191	2817	4626	8890	11195
обуки за надоврешни клиенти	47027	55764	71095	71705	55889	53177	50465	49565	54575
знаењето како јавно добро	**34348**	**39161**	**40488**	**42065**	**42712**	**46955**	**50506**	**55031**	**62258**
истражувачки сервиси	22523	25113	24643	25920	26522	27919	28293	32958	35273
глобален мониторинг	8212	9375	11523	12934	13187	15101	17043	16780	18558
извештај за светскиот развој	3613	4674	4322	3211	3003	3935	5170	5293	8427
знаење за интерно користење	**53824**	**49772**	**60530**	**75093**	**87295**	**88247**	**91282**	**90772**	**99154**
менаџмент на знаење	39204	35281	45099	58368	64875	67200	75794	76098	81443
развој на нов производ	14620	14491	15431	16725	22420	21047	15488	14673	17711
вкупно	**302317**	**344285**	**365139**	**415100**	**431355**	**442181**	**485259**	**530289**	**605860**
клиентски буџет (ја вклучува и школарината)	1249160	1457771	2558531	2041880	1894724	1848673	1972143	1809889	1955579
трошоци за знаење /клиентски буџет во %	24,2	23,6	14,3	20,3	22,8	23,9	24,6	29,3	31,0

Извор: Business Warehouse, World Bank data base

Мерење на создавањето и ползувањето на знаењето (KI and KEI Indexes)

Со цел системски да се измерат перформансите на државите во однос на тоа колку се способни да создаваат знаење и истото да го користат како ресурс на развојот науката издиферинцирала неколку индекси. *Индексот на знаење (KI)* ја мери способноста на земјата да генерира, усвојува и дифузира знаење. Тоа е параметар на целокупниот потенцијал за

развој базиран на знаење во одредена земја. Методолошки, индексот на знаење е аритметички просек на оценките од нормализирана изведба на трите клучни варијабли на една земја или регион: едукација и човечки ресурси, системот на иновации и информатичка и комуникациска технологија (ICT).

Индексот на економија заснована на знаење (KEI) мери дали и колку средината е погодна за знаењето да се користи ефикасно во полза на економскиот развој. Тоа е агрегатен индекс, кој се пресметува врз основа на просекот на оценките од нормализирана изведба на една земја или регион на сите 4 варијалбли поврзани со економијата на знаењето - економски поттик и институционален режим, образованието и човековите ресурси, системот на иновации и ИКТ. Економскиот поттик и институционалниот режим во себе ги вклучуваат мерките за тарифни и нетарифни бариери, квалитетот на регулативата и владеењето на правото. Образованието и човековите ресурси во себе ги инфилтрираат просекот на години на школување, запишувањето во средно образование и запишувањето на факултет. Системот на иновации во себе ги вклучува приливите и одливите по основ на лиценци и такси, број на доделени патенти и трговски марки и број на објавени научни ио технички статии. Притоа овие променливи се анализираат и во апсолутна и во релативна смисла. Информатичките и комуникациски технологии (ICT) се мерливи преку број на телефони на 1 000 луѓе, број на компјутери на 1 000 луѓе и број на интернет корисници на 1 000 луѓе.

Графикон бр. 1: Структура на индекси на знаење
Извор:http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTPROGRAMS/EXTADEPT/0,,menuPK

Мерено преку гореопишаните индекси, подолупоместената табела ја илустрира положбата на Македонија на 63-то место, во однос на високоразвиените и напредни економии, но и во однос на земјите од регионот.

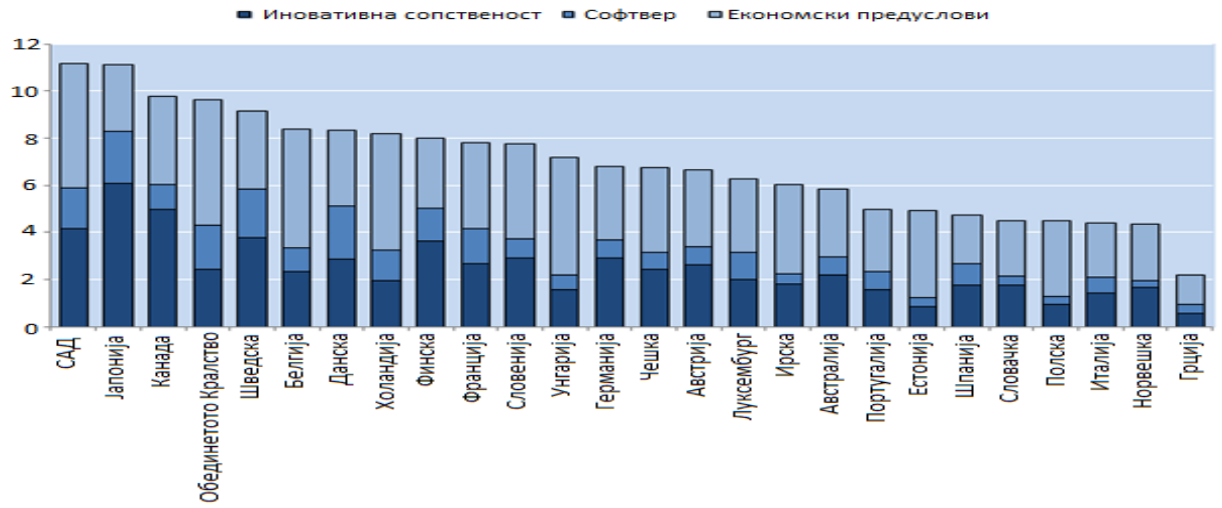
Табела бр. 2 Индекси на економија базирана на знаење (KEI) и индекси на знаење (KI) по земји во 2008 година

	KEI	KI	Економски интензивен режим	иновации	образование	ICT	Ранг
Данска	9.58	9.55	9.66	9.57	9.80	9.28	1
САД	9.08	9.05	9.16	9.45	8.77	8.93	9
Германија	8.87	8.83	8.99	9.00	8.46	9.04	14
Јапонија	8.56	8.84	7.71	9.15	8.71	8.66	19
Словенија	8.25	8.29	8.11	8.31	8.24	8.33	22
Чешка	7.83	7.70	8.23	7.60	8.11	7.39	29
Хрватска	7.19	7.19	7.16	7.54	6.44	7.61	39
Бугарија	6.80	6.73	7.01	6.43	7.42	6.33	41
Русија	5.40	6.69	1.55	6.89	7.09	6.08	49
Бразил	5.57	6.00	4.30	6.07	5.84	6.08	55
Турција	5.61	5.14	7.02	5.67	4.38	5.38	56
Јужна Африка	5.55	5.47	5.81	6.92	4.51	4.98	57
Македонија	**5.33**	**5.23**	**5.61**	**4.76**	**4.87**	**6.06**	**63**
Кина	4.35	4.46	4.01	5.12	4.11	4.16	77
Албанија	4.04	4.08	3.91	3.10	4.94	4.20	83
Индија	3.12	2.94	3.67	3.97	2.26	2.59	100
Босна и Херцеговина	нема податок	нема податок	4.24	3.29	n/a	5.33	135
Србија и Црна Гора	нема податок	нема податок	3.46	4.85	n/a	5.59	136
Замбија	нема податок	нема податок	2.97	2.37	n/a	2.03	140

Извор: World bank data base (2010)

Земјите и нивоата на инвестиции во капитал базиран на знаење

Историската трендовска анализа на податоците за инвестиции во капитал базиран на знаење покажуваат дека истите со текот на времето имаат тренд на пораст, а компаративаната анализа помеѓу соодносот инвестиции во физички капитал/БДП и инвестиции во капитал базиран на знаење/БДП покажува дека вториве во некои земји се поголеми од инвестициите во физички капитал.

Графикон 2: Инвестиции во капитал базиран на знаење во 2011 година
Извор: OECD (2013) "Raising the Returns to Innovation: Structural Policies for a Knowledge-based Economy", OECD Economics Department Policy Notes, No. 17 May 2013, p. 3

Податоците презентирани на графичкиот приказ илустрираат дека САД и Јапонија се лидери и инвестираат двојно повеќе во капитал базиран на знаење во споредба со Италија или над пет пати повеќе во споредба со Грција. Во *САД* во текот на 2009 и 2010 година и покрај глобалната економска криза инвестициите во иновации и истражувања останаа владин приоритет. Во 2006 година, 44% од сите статии кои се однесуваат на истражувања во наука и технологија објавени во индексирани списанија, вклучуваат најмалку еден американски автор. Исто така, од првите 25 високо образовни институции рангирани од страна на Шангајскиот институт во 2008 година, 19 се од САД. И покрај тоа, во 2009 година констатиран е пад на побарувачката за истражувања и развој кај најголемите фирми-побарувачи од 5% до 25%. Во 2010 година, федералната влада на Канада донесе голем број на нови мерки во насока на поттикнување на истражувањето. Истите вклучуваат постдокторски стипендии како и повеќе општи финансирања за грантови и регионални иновативни кластери. Значителен дел од овие финансирања се наменети за истражување на честички и нуклеарна физика, како и на новата генерација на сателитска технологија. Јапонските производители традиционално се најдобри во постојаното подобрување на производствените процеси и во акумулирањето на know-how во рамките на нивните институции а како реултат на брзата експанзија во соработката на релација универзитети-индустрија. Иако Европската унија *е* светски лидер во објавувањето на научни публикации, истата тендира да ги зголеми средствата за истражување, развој и иновации и да го реформира универзитетскиот систем со цел да се подобри квалитетот на истражувањето што имплицира создавање на голем број мултилатерални европски агенции и програми, како што се Европската организација за нуклеарни истражувања (CERN), Програмата за истражување и технолошки развој, Европската фондација за наука, Европскиот институт за иновации и технологија и Европскиот совет за истражување. Побарувачката за истражување и развој и стручен кадар останува ниска во сите земји од регионот со исклучок на Словенија (UNESCO, 2010).

Инвестирањето во знаење во Р. Македонија

Образованието и научно истражувачката работа се основните институционални канали за создавање и кумулирање на знаење и човечки капитал а во насока на креирање на деловен амбиент во економија базирана на знаење. Во Р. Македонија буџетските расходи во ресорот

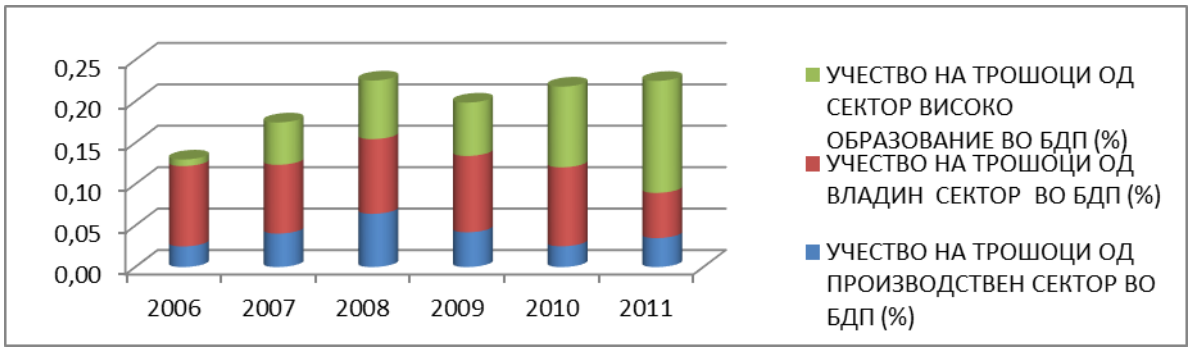
образование (види Табела бр. 3) анализирани во интервалот 2000-2013 година, а како процент од БДП, имаат растечка тенденција. Генерално растечка тенденција имаат и трошоците за научно-истражувачка развојна дејност на национално ниво.

Табела бр. 3: Буџетски трошоци во образование како % од БДП во Р. Македонија од 2000 до 2013 година

Година	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2013
буџетски расходи (% од БДП)	3,20	3,10	3,30	3,30	2,40	3,00	2,80	3,40	4,70	3,80	4,50	3,70	3,60

Извор: Данче Николовска Вртаеовска, Вања Џамбазова Николовска и Виолета Ничева Тиквешанска (2014) „Микро и макро економски аспекти за влијанието на образованието врз човечкиот капитал, пазарот на труд и врз економскиот раст и развој „Меѓународна научно-стручна конференција: Современото воспитание и образование – состојби, предизвици и перспективи“, Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Локална самоуправа Штип, 14.5.2014, Штип, Р. Македонија.

Графикон бр. 3: Секторско учество на трошоци за научно-истражувачко развојна дејност во вкупни трошоци за дејноста како % од БДП од 2006 до 2011 година

Извор: Vrateovska Nikolovska Dance, Mojsoska Snezana, Dujovski Nikola (2014) „Elements needed for economy based on knowledge contributing for growth and development of the small and medium companies„ International scientific conference: SMEs development and innovation: building competitive future of South-eastern Europe, Faculty of Economics - Prilep, University "St. Kliment Ohridski", CEI, 03,04, October, 2014, Prilep, R. Macedonia.

Од прикажаниот графикон е евидентно дека во просек, од 2006 до 2011 година, учеството на вкупните трошоци за научно-истражувачка развојна дејност се движи од 0,24% од БДП во 2005 година до 0,22% во 2011 година, или просечно учество во анализираниот временски интервалт од 0,21%. Притоа, во рамки на секторското учество во вкупните трошоци за оваа дејност, растечки тренд имаат трошоците од секторот високо образование и тоа од 0,01% од БДП во 2006 година до 0,14% во 2011 година, а во просек на набљудуваниот интервал ова учество годишно изнесува 0,07%. Учеството на трошоците на владиниот сектор е варијабилно и се движи од 0,1% од БДП во 2006 година до 0,05% во 2011 година, а во просек на анализираниот период изнесува 0,09% од БДП годишно. Учеството на производствениот сектор во истражувачката дејност како процент од БДП е највисоко во 2008 година со 0,06%, а во просек на интервалот изнесува 0,04% од БДП на годишно ниво. Индикативен е податокот што и покрај релативно растечкиот тренд на трошоци т.е. вложување во дејноста, во однос на 2006 година имаме надолен тренд на бројот на завршени

научно-истражувачки развојни проекти, при што овој број во споменатa година изнесува 254, додека во 2011 година бројот е 169. Најголемо учество во вкупното намалување имаат завршените проекти на владиниот сектор, чија бројка од 100 завршени проекти во 2006 година, во 2011 година е намалена на 38 проекти.

Заклучок

Имајќи ги во предвид релевантните податоци и истражувања, разликите во нивоата на развој на земјите и регионите се евидентни. Потеклото на ваквата дивергенција во нивоата на економски раст може да се најде во различните нивоа на инвестиции во знаење во текот на долг временски период. Дури и денес, САД повеќе инвестираат во истражување и развој во споредба со сите земји од Г7 заедно. Македонија во изминативе 15 години направи суштествен исчекор напред во делот на образовните реформи, притоа имплементрајќи една нова законска регултива, институционални и инфраструктурни решенија во рамки на образовниот, но и на научно-истражувачкиот сектор. Етаблирани се Агенција за поддршка на претприемништвото, регионални центри за поддршка на претприемништвото, стопански комори, Фонд за развој на човечките ресурси, Иновативен фонд, нови универзитети и дисперзирани студии, Европски информативен и иновативен центар итн. Останува потребата од поголема координираност помеѓу политиките и носителите на мерките и услугите, кај дел од мерките кои се имплементираат на ниво на пилот проекти а имаат висок процент на успешност-обезбедување на системски решенија кои ќе бидат достапни за поголеми целни групи и засегнати страни, како и обезбедување на домашни решенија за одржливост кај донаторските проекти по нивното завршување.

Литература

- Вратеовска Н. Д., Николовска Ц. В., Тиквешанска Н. В. (2014) „Микро и макроекономски аспекти за влијанието на образованието врз човековиот капитал, пазарот на труд и економскиот раст и развој „Научно-стручна конференција со меѓународен карактер: *Современото воспитание и образование, состојби, предизвици и перспективи*, Совет на о. Штип
- Vrateovska N. D., Mojsoska S., Dujovski N. (2014) „Elements needed for economy based on knowledge contributing for growth and development of the small and medium companies„ *International scientific conference: SMEs development and innovation: building competitive future of South-eastern Europe***,** Faculty of Economics - Prilep, University "St. Kliment Ohridski", CEI, 03,04, October, 2014, Prilep, R. Macedonia
- OECD (2013) "Raising the Returns to Innovation: Structural Policies for a Knowledge-based Economy", *OECD Economics Department Policy Notes,* No. 17 May 2013, p. 3
- UNESCO (2010) *The Growing Role of Knowledge in the Global Economy,* UNESCO Science Report 2010
- http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTPROGRAMS/EXTADEPT/0,,menuPK посетено на 26/09/2015
- Business Warehouse data base
- World Bank data base